

a de la llei”

Parlem-ne

Joan Solà

Nou punt de vista (i 2)

L'esquizofrènia produïda per la sensació de vergonya i inferioritat col·lectives, que dèiem l'altre dia comentant el llibre recent de Patrícia Gabancho, arriba al paroxisme quan la situació ens impedeix de diferenciar les dues cultures i proclamem *cultura catalana* tot allò que tenim i fem aquí. Amb la qual cosa, observin l'atzucac indefugible, predicat d'una manera o altra per tots els polítics, "la llengua catalana és la llengua catalana i l'espanyola, i la cultura catalana és la cultura catalana i l'espanyola"; és a dir, no és res que es pugui definir, amb què ens puguem identificar. "Catalanitzar tot això és un menyspreu a la cultura catalana". I d'aquí deriva el gran embolic de Frankfurt. Hem confós –o per por no hem volgut destriar– dues coses diferents: la realitat del país (dues cultures) i la *cultura catalana* pròpiament dita. I així, uns dirigents han proclamat que la Generalitat només s'havia d'ocupar de la cultura catalana i uns altres han caigut en l'extrem oposat, de proclamar que a l'Ajuntament de la capital de Catalunya no li corresponia ocupar-se d'aquesta cultura.

Milers de vegades ens hem preguntat d'on ve l'animadversió general dels espanyols contra els catalans (darrerament hi ha dedicat un monogràfic la revista *L'Esquerra*). Gabancho creu que ve de lluny, dels temps que els nostres venedors arrossegaven per les Espanyes una maleta de fusta "en condicions penoses" però que creaven la imatge d'una Espanya captiva del poder econòmic català. La idea, ben interioritzada, no recula malgrat l'escandalosa realitat actual, i encara s'atja a cada nova ocasió, com ara amb el recent Estatut.

Finalment, hi ha el gravíssim afer del mercat, que anys enrere Jesús Royo ja va definir com la pedra de toc. La cultura catalana d'aquest darrer segle ha sigut molt o exclusivament cultura d'elit: les circumstàncies conegudes ens han impedit de fer-la popular. Per entendre'ns, se'ns fa més fàcil de produir i de pair teatre de text selecte que comèdia de cabaret. Però resulta que les masses són la base àmplia d'una societat i avui la "cultura de masses" ho envaïx tot i mana sobre el mercat: "La cultura, avui, és consum", i la nostra cultura de masses i de la joventut parla castellà. La *cultura catalana*, doncs, no té mercat, i la gran pregunta és si una cultura –per més refinada i potent que hagi sigut– pot sobreviure amb aquesta soga al coll. Problema difícil al qual Gabancho respon dient que potser, doncs, hem d'acceptar aquesta nostra circumstància i dedicar-nos decididament a cultivar la cultura més selecta, però alhora a escampar-la per tot el teixit social, amb l'escola i amb la televisió.

L'autora crida la societat a la reflexió sincera davant el moment crucial que vivim culturalment: ei, si de debò volem salvar aquesta cultura mil·lenària, que no ens salvarà ningú més ni li importa a ningú més. I reclama urgentment una autoritat que la defensi, que li doni el prestigi imprescindible per fer-la atractiva a les masses.

El bon samarità compromès

Nascut a Nàpols el 1950, la trajectòria d'Erri De Luca és prou inversemblant. Als divuit anys es va veure immers en la generació d'insubordinats i rebels del moviment del 68. El seu compromís el va portar a ser durant uns dotze anys membre actiu de Lotta Continua. Fins que no va publicar, com aquell qui diu de casualitat, el seu primer llibre el 1989 –*Aquí no, ara*, un viatge ple de cruesa per la seva infantesa napolitana– va ser camioner, obrer de la FIAT, mosso de magatzem i paleta. Tot això sense oblidar la seva passió per l'alpinisme –reflected in el llibre *Tras la huella de Nives* (Siruela)–, que va ser conductor per a un comboi humanitari a Bòsnia i que el 1999 era sota els bombardejos de Belgrad per protestar contra, segons ell, "l'acte terrorista per antonomàsia". Un *napolide*, com es defineix –unió dels termes *napolitano* i *apolide* (apàtrida en italià)–, força curiós que ha après de manera autodidacta hebreu i ha traduït alguns llibres de l'Antic Testament, "per despertar al lector la nostàlgia cap a l'original". Però no només això. També parla francès, anglès, *jiddisch*, rus, kiswahili i, esclar, napolità, "una llengua més que per comunicar o explicar-se, per cantar, discutir o anar amb presses". Breus, els seus escrits mostren una prosa seca i austera a través de la qual fixa records i vivències. En català hi ha traduïdes algunes de les seves joies, com ara *Pedres de volcà* (Tres i Quatre), *Tu, meu i Tres cavalls* (Empúries), *Montedidio* i *El contrari d'un* (La Magrana).

I no hi ha altres aspectes?
 N'hi havia.

Per això ja no hi va?
 Hi vaig, però no hi torno.

...?
 La Nàpols de la qual em vaig expulsar ja no existeix. No es pot tornar a un lloc que no existeix.

Però encara hi és.
 Sens dubte. Abans era una ciutat del sud del món, ara és un matís del nord.

Què no li agradava?
 Li faig una llista?

No tinc pressa.
 Tenia la taxa de mortalitat infantil més alta d'Europa, els nens començaven a tre-

ballar als cinc anys per justificar la vida, hi havia la més alta densitat de població d'Europa, la sisena flota dels Estats Units estava allotjada a Nàpols... Era el bordell dels militars nord-americans més gran del Mediterrani. A més a més, quan trepitjaven sòl napolità se suspenia la jurisdicció italiana. Si cometien un delicte, en resposta la jurisdicció militar nord-americana; era una ciutat venuda.

A En el nombre de la madre vostè escriu que "els homes donen massa importància a les paraules"? Què vol dir?
 És la tradició hebraica. Els homes usen les paraules i afegeixen comentaris a les sagrades escriptures. Viuen de la paraula i les paraules

fan acomplir la història, la vida. Per exemple, a través de l'enunciat "Faci's la llum" es fa la llum. Els sis dies de la creació estan precedits per una declaració. La divinitat, amb les seves paraules, crea el món. Aquesta és la tradició hebraica. La paraula té una importància vital. Un anunci, un missatge pot arribar a fer concret un embaràs. És per això que els homes presideixen la paraula i les dones presideixen la vida. La divisió de rols és molt clara; fins i tot en la gramàtica hebraica. En la conjugació del verb es diferencia el gènere masculí i el femení. El "No m'atiràs" dels deu manaments està conjugat en masculí, ergo està dirigit als homes, no a les dones.

senyar a ningú. En l'escriptura, en canvi, sí que m'agrada la idea que jo pugui acompanyar algú. Ja li he dit; escriu per tenir companyia i em fa feliç pensar que els meus escrits també fan companyia a algú altre

Vostè és napolità. Com és que ja no viu a Nàpols?
 Me'n vaig anar quan tenia divuit anys.

Se'n va cansar?
 Em vaig expulsar.

No li agradava?
 No.

Però diuen que és impressionant.
 La geografia és una de les seves virtuts.